

1969-8

Maandschrift voor

BIJENTEELT

Verschijnt maandelijks

Jaargang 71 - augustus 1969

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

Voor de honingoogst

210. Bijenuitlaat	f 1,85	glas de inscriptie „geen statiegeld", sierlijk model, per doos van 24 stuks, inclusief doos ...	f 5,—
211. Ontzegelbak , met stander voor 8 ontzegelde raten	f 34,—	239. Plastic opdrukdeksel voor Omniaflacon , voorzien van ons verenigingseembleem per 100 stuks	f 4,—
212. Ontzegelbak , zonder stander ...	f 26,—	240. Monsterflacon 50 gram met schroefdeksel en inlage, per stuk	f 0,14
213. Ontzegelvork , roestvrij stalen naalden in kunsthars handvat ...	f 5,—	241. Monsterflacon 100 gram, met schroefdeksel en inlage, per stuk	f 0,16
214. Ontzegelmes van de beste kwaliteit	f 6,—	242. Luxe porseleinen honingpotje , bijenkorfmodel, met deksel	f 1,90
215. Kolbtoestel voor het slingerbaar maken van heidehoning. Het apparaat heeft meer dan 50 vernikkelde pennen precies op celafstand	f 30,—	243. 5 pons honingemmer	f 1,20
216. Ericaborstel , vervangt voor de kleine imker een kolbtoestel ...	f 10,—	244. 10 pons honingemmer	f 1,65
217. Dubbele honingzeef van ons bekende model	f 9,—	245. 25 pons honingemmer	f 2,90
218. Kaasdoek voor het zeven van honing, 75 x 75 cm	f 1,20	246. 50 pons honingemmer	f 4,75
219. Honingspatel , voor het uitschep- pen van gekristalliseerde honing, oersterk en roestvrij, zolang de voorraad strekt	f 7,50	247. Raathoningdoosje met cellofaan- venster en bedrukt met aan- trekkelijke tekst, per 10 stuks ...	f 2,20

FLACONS, HONINGEMMERS

238. **Omniaflacon** met plastic opdruk-
deksel, inhoud 450 gram, in het

HONINGETIKETTEN

250. **Blauw etiket**, per 100 stuks ... f 2,25
 251. **Etiket in kleurendruk**, ons nieuwe
etiket, per 100 .....
 f 2,25 |

252. **Etiket voor honingbokalen**, per
100 .....
 f 2,25 |

GOEDE DINGEN

BIJENHUIS - WAGENINGEN

TEL. 08370-2863 - GIRO 823276

Voor alle materialen op het gebied der moderne
bijeenteelt slaagt u bij ons beter.

Onze kunststraat wordt gemaakt van gegaran-
deerd 100% zuivere bijenwas en is daardoor
beter.

Ook kunnen wij u diverse soorten importhoning
leveren.

Vraagt onze prijslijst van materialen en honing
eens aan. De prijzen vallen u altijd mee.

Wij komen weer met een ruime sortering mate-
rialen op de te houden bijenmarkten.

BIJENSTAND

H. T. VAN DAM & ZN.

JUBBEGA (Fr.)

Telefoon 05165 - 382

H. H. IMKERS

Zendt vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS

rechtstreeks of in verenigingsverband
naar ....

HONINGZEMERIJ

W. van 't Land

Telefoon 2607 Barneveld

U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

Desgewenst KUNSTRAAT terug.

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen.
Redacteur: J. Spaans, Commissie van Redactie: W. Assink en H. G. Maagdendans. De niet van
redaktiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van inzenders en geven niet altijd het
inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.
Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betalingen van advertenties en
speurbijtjes. Giro 846801.

Die Willem!

Ha die Willem . . .

Het is Willem gebleken uit opmerkingen ter A.V., uit gesprekken met leden en uit correspondentie, dat niet iedereen het juiste inzicht heeft in wat statuten betekenen voor een zg. Koninklijk goedgekeurde, dus rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging.

Uitspraken als „Dan moeten we de statuten maar even veranderen“, wijzen in die richting. Het lijkt daarom verstandig ook hieraan in ons blad enige aandacht te besteden. Wat wil dat „rechtspersoonlijkheid“ bezitten eigenlijk zeggen? Niets meer of minder, dan dat de vereniging voor haar handelingen, met name wat het vermogensrecht betreft, met een natuurlijk persoon gelijk staat, dus in het maatschappelijk verkeer alle rechten en plichten heeft, die u en ik ook hebben. Onze vereniging is als zodanig handelingsbekwaam door die rechtspersoonlijkheid en zonder deze zou de vereniging eenvoudig onbestuurbaar zijn, zou ook niemand in het bestuur willen zitten, omdat iedere bestuurder dan hoofdelijk en voor zijn volle bezit aansprakelijk zou zijn tegenover derden. En dit betekent weer dat degene, die de vereniging aanspreekt voor schuld of schade, deze eenvoudig zou kunnen verhalen op een bestuurder, wiens bezit deze schuld of schade zou kunnen dekken, een risico dat geen enkel bestuurslid van een vereniging als de onze zou kunnen of willen nemen. Het zal u dan ook niet verwonderen dat er in de „Wet Vereniging en Vergadering“ en in Boek 2 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek tal van bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot die rechtspersoonlijkheid, de statuten en de plichten van de bestuurders van een dergelijke vereniging.

Hoewel nu niet bepaald aangename kost voor een imker, is het wellicht toch met het oog op het verenigingsleven goed enkele van die bepalingen naar voren te halen.

Art. 6 van de Wet Vereniging en Vergadering zegt: De erkenning van een rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging geschiedt door goedkeuring der statuten. Zij bevatten het doel, de grondslagen, de werkkring en de overige regelen der vereniging.

Art. 8 bepaalt: Wijziging of verandering der goedgekeurde statuten vereist nadere goedkeuring. Krachtens art. 9 worden de goedgekeurde statuten, **wijzigingen of veranderingen** door de Staatscourant openbaar gemaakt.

Een zeer belangrijk artikel, waarvan de vergaande strekking slechts weinigen bekend is en waarvan nog minder verenigingsleden zich ten volle bewust zijn, is art. 10.: „De afwijking van goedgekeurde statuten geeft het Openbaar Ministerie (dat is in dit geval de Officier van Justitie bij de Arrondissements Rechtbank) de bevoegdheid om bij de burgerlijke rechter de vervallenverklaring van de vereniging van haar hoedanigheid van rechtspersoon te vorderen. De rechter kan, de vervallen verklaring uitsprekende, de bevoegdheid tot het plegen van burgerlijke handelingen bij voorraad ontzeggen.“ Misschien wordt het de afgevaardigde, die ter A.V. er zijn verwondering over uitsprak, dat de voorzitter niet op een bepaald voorstel wilde ingaan, nu duidelijker, dat hij ten antwoord kreeg: „Dat kan niet, want dan nemen we een onwettig besluit“. De gevolgen die een onwettig besluit kunnen hebben zijn uitvoerig vastgelegd in de wet van 12 mei 1960 tot vaststelling van Boek Twee van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Het heeft geen zin hier deze zeer uitvoerige bepalingen op de voet te volgen, dan kunt u beter deze wetboeken aanschaffen, maar enkele bepalingen wil ik er toch wel even uitslichten.

Titel I. art. 8a. „Een besluit van de algemene

vergadering kan door rechterlijk vonnis worden vernietigd:

a. wegens strijd met de **wettelijke** bepalingen, die de bevoegdheid van de algemene vergadering en de wijze van totstandkoming van besluiten regelen;

b. wegens strijd met de statuten;

c. wegens strijd met de goede trouw."

Op deze vernietigingsgronden kan ieder lid, bestuurder of andere belanghebbende een beroep doen, mits hij een redelijk belang heeft bij de naleving van de wettelijke of statutaire bepaling of van de goede trouw.

art. 9. „De vordering tot vernietiging van een besluit van de algemene vergadering moet worden ingesteld bij de rechtbank van de plaats, waar de vereniging is gevestigd."

art. 10c. "Een rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging, die in ernstige mate in strijd handelt met haar statuten, kan door de rechtbank op vordering van het openbaar ministerie worden ontbonden."

Titel twee van het Tweede Boek van het Burgerlijk Wetboek geeft in de 26 artikelen tellende 1ste afdeling voorschriften omtrent statuten, algemene vergadering, samenstelling van het bestuur, rechten en plichten van bestuurders enz. Hieraan zijn de volgende bepalingen ontleend:

art. 3 sub 2. „Ter verkrijging van de verklaring van geen bezwaar (in de wandeling aangeduid als „Koninklijke goedkeuring") moeten een akte (op te maken door een notaris) inhoudende een daartoe strekkend besluit van de algemene vergadering en drie door het bestuur ondertekende exemplaren van de statuten der vereniging aan de Minister van Justitie worden ingezonden". (Verenigingen die voor onbepaalde tijd of langer dan 30 jaar zijn aangegaan behoeven een erkenning door de wet).

art. 5 sub 1. „Nadat de verklaring van geen bezwaar is verkregen worden deze verklaring en de statuten in de staatscourant gepubliceerd."

Hetzelfde geldt in geval van wijziging der statuten."

art. 18. „In de statuten van de vereniging kan geen verandering worden aangebracht dan door een besluit van de algemene vergadering, waartoe is opgeroepen met de mededeling, dat aldaar wijziging van de statuten zal worden voorgesteld. De termijn van oproeping bedraagt ten minste 7 dagen. Bestaat de vereniging uit afdelingen dan moet het voorstel ten minste 14 dagen voor de vergadering ter kennis van de besturen der afdelingen worden gebracht".

Het zal u uit dit uittreksel uit de wettelijke voorschriften duidelijk zijn geworden dat men in een vereniging als de onze met een handelsinstel-

ling en een vrij groot kapitaal niet kan uitgaan van de stelling, die tegenwoordig wordt verwoord door de kreet „We rotzooien maar zo'n beetje aan." Tevens zult u begrijpen dat rechtspersoonlijkheid bezittende verenigingen niet dan in uiterste noodzaak tot een statutenwijziging overgaan. Immers de praktijk is deze dat het ministerie, het verzoek om de verklaring van geen bezwaar ontvangen hebbende, in vele gevallen de stukken toestuurt aan de bevoegde officier van justitie, die dan nog dikwijls de bestuursleden door de plaatselijke politie laat horen. Het gevolg is dat een dergelijke procedure met de publicatie in de staatscourant, dikwijls 1½ à 2 jaar in beslag neemt. Bovendien zijn de daaraan verbonden kosten vrij hoog.

De voorzitter. De persoon van de voorzitter blijft hier uiteraard buiten beschouwing, maar het lijkt verstandig enige aandacht te wijden aan hetgeen door de voorzitter in het belang van de imkerij wordt gedaan naast datgene wat hij voor onze vereniging doet. De voorzitter bekleedt deze functie ook in de „Stichting Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij in Nederland", de „Stichting Ambrosiushoeve" en de afd. „Bijenteelt" van het Landbouwschap. Over deze organen straks nog wat meer. Het belangrijkste werk naar Willem's mening, is echter het in standhouden van het internationale contact, wat zich echt niet beperkt tot het bezoeken van de internationale congressen. Wat die congressen betreft, ik zal ze niet allemaal opsommen, maar het is misschien aardig te weten dat het eerste congres in het jaar van de oprichting van onze vereniging (1897) te Brussel werd gehouden en het derde in 1902 te 's-Hertogenbosch, het twaalfde congres in Zürich, vlak voor het uitbreken van de tweede wereldoorlog en dat betekende tevens het einde van de internationale samenwerking op bijenteeltgebied en dat nog wel terwijl op dat congres het principebesluit was genomen om te komen tot een hechtere band door het stichten van een wereldorganisatie. Het was onze voorzitter die de draad weer opvatte door de organisatie van het dertiende congres in Amsterdam. Een aantal congresdeelnemers was onze gast op de imkersdag, die wij dat jaar hielden in het Openluchtmuseum te Arnhem, waar wij met meer dan 2000 deelnemers bijeen waren. Op dit congres werd tevens de grondslag gelegd voor de overkoepelende wereldorganisatie van bijenhoudersverenigingen „Apimondia". Het aantal in de organisatie vertegenwoordigde landen bedraagt thans 41 en op het congres in 1967 gehouden in Maryland (U.S.A.) waren vertegenwoordigers van 29 leden-landen aanwezig. De voorzitters van de in Amsterdam en daarna gehouden congressen zijn automatisch lid van

de ereraad, waarvan Mr. van Rappard voorzitter is. De zetel van de vereniging is Rome. De vereniging heeft een aantal commissies die zich o.a. bezig houden met het onderzoek van bijenziekten, kunstmatige inseminatie, bijenweide en bestuiving, de techniek van het imkeren, de economische kant van het bedrijf enz. De leden van de commissies zijn wetenschappelijke werkers, die experts zijn op hun gebied. De vergaderingen van deze organisatie vallen samen met de internationale congressen. De daarin genomen besluiten worden verder schriftelijk uitgewerkt, wat uiteraard veel werk geeft en een volledige beheersing van de moderne talen in woord en geschrift vereist. Apimondia heeft een eigen orgaan, dat in 5 talen verschijnt.

Naast dit werk op het internationale vlak en gedeeltelijk als onderdeel daarvan zijn er de nodige besprekingen in het E.E.G.-verband, waarvan ook een belangrijk deel toevalt aan de afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap en met name aan de Heer Hilhorst. Dit werk, dat zich vrijwel geheel aan de waarneming van ons — eenvoudige imkers — onttrekt, is een zeer belangrijk en bepaald niet eenvoudig onderdeel van het werk van de voorzitter. Om in de toekomst de continuïteit van dit internationale werk te verzekeren zal geen eenvoudige zaak zijn en toch is dit naar het oordeel van Willem dringend noodzakelijk als wij ten minste niet helemaal achteraan willen komen. Bij een vergelijking van onze imkerij met die in het buitenland komen we er n.l. niet al te best af.

We behoeven ons nu niet direct met de grootsten te meten, maar nemen we als voorbeeld Zwitserland, met ongeveer dezelfde oppervlakte en de helft van ons inwoneraantal, dan vinden we daar drie imkersorganisaties, een Duitssprekende (de grootste), een Frans- en een Italiaans-talige organisatie. Bepalen we ons tot

de „Verein Deutschschweizerischer Bienenfreunde“ dan lezen we in het jaarverslag over 1968 een ledental van 15.539 die tezamen 221.283 volken (wintertelling) hadden. De vereniging is gesplitst in 136 afdelingen, die tezamen 300 bijeenkomsten belegden, waarbij de afd. Basel de kroon spande met 14 samenkomsten. In plaats van een lijst van afdelingssecretarissen, zoals bij ons wordt gevraagd, publiceren zij de namen en adressen van de afdelingsvoorzitters, wat misschien nog wel zo goed is.

Het is Willem nog altijd een doorn in het oog dat wij op geen stukken na weten hoeveel volken er zijn. We behoeven dat niet individueel te weten, als maar bekend is hoeveel volken er per afdeling ingewinterd zijn, want alleen daaruit kan blijken waar de bijenteelt agrarisch nog belangrijk is en dan is dat naar de mening van Willem nog steeds in de oostelijke helft van het land, en dan moet er z.i. een constructie gevonden kunnen worden dit overzicht ook in het organisatorische verband tot uitdrukking komt.

Wij zijn ogenschijnlijk een heel eind afgedwaald van het werk van de voorzitter, maar alleen deze simpele vergelijking al zal u duidelijk maken dat er wel iets voor nodig is om in het internationale overleg de stem van Nederland, dat de meest simpele en het eerst gestelde vragen, n.l. hoeveel volken hebben jullie en wat is je gemiddelde jaarlijkse opbrengst, niet eens kan beantwoorden, met enig succes te laten meeklinken. Laten we ook de hand eens in eigen boezem steken. We krakelen zolang over zaken die in wezen het sop de kool niet waard zijn, dat we aan de imkerij niet eens toekomen. Gelukkig wordt het grootste deel van het eigenlijke bijenwerk in de commissies gedaan, waarover later.

VERZOEK

Voor het bijenteeltonderzoek van de Landbouwhogeschool te Wageningen zijn dode **koninginnen, die reeds gelegd hebben**, nodig. Mocht u door het verenigen van volken of het vernieuwen van de koningin, leggende koninginnen over hebben, dan zouden wij ze graag van u ontvangen.

Drs. J. Beetsma,
Laboratorium voor Entomologie,
Binnenhaven 7, Wageningen.

ONZE IMKERSAGENDA

- 6 augustus: Bijen- en Honingmarkt te Epe.
- 20 sept.: Honing- en Bijenmarkt te Ugchelen.
- 27 sept.: 61e Eerbeekse Honing- en Bijenmarkt.
- 17, 18, 19 oktober: „Flora Nijmegen“ (bloemen-vaktentoonstelling voor Oost-Nederland, met stand van afd. Nijmegen van onze vereniging).

UIT DE JAAGKIEPS

SKELET VAN EEN ORGANISATIE

Iedere organisatie heeft vier soorten beenderen: Wishbones, die wensen, dat anderen het werk doen;

Jawbones, die veel praten, maar verder niets doen;

Knucklebones, die alles inelkaarslaan, wat iedereen anders wil doen en

Backbones, die hun rug onder de last zetten en al het werk doen.

(Wishbone is het vorkbeen van een vogel, maar de grappenmaker, die het bovenstaande schreef, maakt er een woordspeling van: wensbeen. Jawbones = kaakbeenderen; Knucklebones = knokkels; backbone = ruggegraat.) New Zealand Beekeeper februari uit Illinois State Beekeeper.

SLINGERZIEKTE

„De bessen van deze plant zijn zwart.”

„Ze zijn rood, meester, kijk maar!”

„Ja, Jan, dat komt doordat ze nog groen zijn.” In de zin van dat mopje gebruiken de Duitsers het woord „groen” ook voor honing. H. Baur schrijft in Imkerfreund mei:

Er zijn nogal wat imkers, die de slingerziekte hebben. Deze ziekte uit zich daarin, dat ze geloven te moeten slingeren, zodra er honing in de raten blinkt. Ieder jaar wordt er weer groene honing verkocht. Dat doet zowel de koper als de eerlijke imker schade. Honing is niet meer groen, maar rijp, als de raten voor ongeveer tweederde verzegeld zijn, of als de honing niet meer uit de cellen spat, als we de bijen van het raampje stoten. Stoten we bij die behandeling niet alleen de bijen van de raat, maar ook de honing uit de cellen, dan is die honing nog dun vloeibaar of groen.

BEVRUCHTINGSKASTJES VULLEN

In Imkerfreund mei vraagt een lezer: Sommige imkers raden ons aan, in de bevruchtungskastjes raten met uitlopend broed te gebruiken. Men zou dan op honderd procent bevruchte moeren kunnen rekenen. Wat denkt u daarvan?

De antwoordman zegt, dat hij dat heeft geprobeerd, maar dat de resultaten niet bemoedigend waren. Hij heeft op zijn stand niet veel konin-

ginnen verloren, maar juist de bevruchtingsvolkjes, die hij gesloten broed meegaf, mislukten. De volkjes verzwakten en de koninginnen gingen verloren.

Hij vermoedt, dat dit iets met Nosema te maken heeft. Als je een bevruchtungskastje voorziet van verse kunstraat, kan zo'n volkje alleen met Nosema besmet zijn voor zover de toegevoegde **bijen** die ziekte hadden. Hangt men raten met uitlopend broed in die kastjes, dan kunnen ook die raten besmet zijn.

Uw rubriekschrijver heeft heel andere ervaringen. Hij gebruikte de bevruchtungskastjes voor drie broedramen, die door het Bijenhuis worden geleverd. Hij doet het als volgt:

Het teeltvolk moet natuurlijk gezond en sterk zijn. Tegen de tijd, dat het zwermrijp is, krijgt het in zijn geheel een andere plaats op de stal. Op de oude plaats komt een lege kast, voorzien van negen raten (waarbij een paar met voedsel). Uit de verplaatste kast zoekt hij het raam met de moer. Hij hangt dat als tiende raam in de kast op de oude plek. Hij maakt dus een kunstzwerm, een vlieger. De verplaatste kast, de afvlieger, is dus moerloos en verliest alle vliegbijen. Die gaan naar de oude moer op de oude plek. In de afvlieger op de nieuwe plek lopen er dertien dagen lang zeer veel jonge bijen uit. Op de dertiende dag verdeelt hij de raten van dat volk, dat dus uitsluitend uitlopend broed bevat, over de bevruchtungskastjes, waarbij hij er voor zorgt, dat ieder bevruchtingsvolkje minstens één raat met een gesloten dop krijgt. Als er meer doppen in zo'n kastje zitten, is dat niet erg. De bevruchtingsvolkjes plaatst hij zo mogelijk een paar dagen in de kelder. Daar horen we dan al spoedig een lustig ge-tuut en gekwaak. Deze volkjes plaatsen we in de tuin. Ze verliezen vrijwel geen vliegbijen. Het volk, waar de raten uit kwamen, had immers maar weinig vliegbijen. En in de bevruchtungskastjes loopt er nog steeds broed uit. Uw rubriekschrijver vermeldt dit allemaal, om zo mogelijk een discussie tussen onze koninginneteelers hierover op gang te brengen. Onze koninginneteeltcommissie is namelijk van mening, dat er bij de koninginneteelt véél fouten worden gemaakt en dat vele mislukkingen op de gemaakte fouten terug te voeren zijn. Wie grijpt naar zijn ballpoint?

PROBLEEMSTANDEN

Dr. Buchner van het instituut te Freiburg in Duitsland heeft zich beziggehouden met de bijenstallen, waar de imkers jarenlang moeilijkheden hadden en die hij „probleemstanden” noemt. Maar hij betrok in zijn onderzoek ook probleemloze standen. In totaal strekt zijn onderzoek zich uit over 3000 standen. Uit de berichten van zijn medewerkers bleek hem:

- a. dat ongeveer 60% van de bijenstallen op ongunstige plaatsen staan, te vochtig, te koud en teveel in de schaduw;
- b. dat eveneens in 60% van de gevallen de vliegrichting voor de bijen niet gunstig is;
- c. dat de bedrijfswijzen van het grootste deel der imkers te weinig tegemoetkomen aan de natuurlijke behoeften van de bijen en te zeer op menselijke overwegingen zijn ingesteld;
- d. dat men de bijen te weinig voedsel laat houden en dat men te weinig drijfvoert en te weinig voert in drachtpauzes;
- e. dat vele standen en plaatsen overbevolkt zijn met bijen. ADIZ mei.

KUNSTRAAT VRAGEN

Professor Grete Meyerhoff, een zeer bekend bijenteeltdeskundige, heeft een paar jaar geëxperimenteerd met kunststraat. Er waren namelijk in haar gebied, Oost Duitsland, imkers, die erover klagen, dat kunststraat wekenlang in hun kasten hing, maar dat de bijen die niet uitbouwden. De imkers mompelden, dat de kunststraat wel van vervalste was zou zijn gemaakt. Voor het onderzoek daarnaar was weinig ervaring nodig, schrijft zij: ze verzamelde deze kunstraten, smolt die op en maakte er nieuwe kunststraat van. De bijen bouwden die kunststraat prachtig uit. De resultaten van haar onderzoek zijn in het volgende kort samengevat:

1. Kunststraat met scherpe celindruk en van normale dikte, wordt onder normale omstandigheden zonder aarzelen aangenomen en uitgebouwd.
2. Kunststraat met slechte celindruk wordt dikwijls in het geheel niet, slechts gedeeltelijk, of slecht uitgebouwd.
3. De bijen nemen te dunne kunststraat dikwijls in het geheel niet aan, óók niet, als de celindruk goed en scherp was.
4. Als een kilo kunststraat niet meer dan hoogstens 16 vellen met goede celindruk bevat, dan is onder normale volks- en drachtomstandigheden een snelle en goede uitbouw verzekerd, want dan hebben de kunstraten behalve een goede celindruk ook de juiste dikte. (Men heeft in het gebied van professor Meyerhoff als normaalraam een raam van 37 bij 22,3 cm. Het daar gebruikte raam is dus wel ongeveer even groot als het simplexraam en die 16 vellen per kg kunststraat zouden dan ook voor ons gelden.)
5. Professor Meyerhoff zegt, dat een vel goede kunststraat 62 tot 67 gram moet wegen, zodat een kilo goede kunststraat 15 tot 16 vellen bevat. Zij heeft de kunststraatfabrikanten in haar gebied voorgelicht en die hebben erg hun best

gedaan om betere waar te leveren. Het is nu zaak van de imkers om zich er bij de aankoop van kunststraat van te overtuigen, dat kunststraat aan bovengenoemde eisen voldoet. Tot zover professor Grete Meyerhoff in G.K.Z. maart.

Uw rubriekschrijver gebruikt voor zijn eigen bijen ook bij voorkeur dikkere kunststraat dan de handel gewoonlijk levert. Die is niet altijd gemakkelijk te krijgen, want de kunststraatfabrikanten proberen elkaar vliegen af te vangen door een of twee velletjes per kg méér te leveren dan de concurrent en er zijn nog altijd imkers, die zich voor dat karretje laten spannen. Mogen we nog uw aandacht vestigen op wat de heer Joh. A. Joustra in zijn voortreffelijke bijenboek schreef op bladzijde 323?

„Raten van niet meer dan 12 à 13 per kg. (Simplexmaat) voor de broedruimte zijn voldoende stevig, vooral indien zij bij het inzetten in de raampjes van draad voorzien worden.

De zucht om steeds maar dunnere kunstraten in het broednest te gebruiken heeft menigeen al parten gespeeld.

De imker wordt hier vaak geleid door de concurrentiegeest der handelaren, welke het aantal bladen per K.G. zo hoog mogelijk willen opvoeren.

Zeer tot zijn schade zal de imker bemerken, dat heel dunne raten, ondanks grote voorzorgen tijdens het uitbouwen door de bijen, min of meer kromtrekken.

Dergelijke raten zijn onbruikbaar, terwijl zij bovendien tevens nog vaak nevenraten bederven.”

Dit schreef de heer Joustra in 1927. En professor Meyerhoff heeft dat nu weer eens door zeer serieuze proefnemingen bevestigd, al geeft zij niet, zoals Joustra, 12 à 13 raten, maar 15 à 16 vel kunststraat als hoogst toelaatbare hoeveelheid per kg aan. Beiden zijn van mening, dat de imkers zich laten duperen „door den concurrentiegeest der handelaren”.

KOOP EEN BIJENBOEK

Het maandpraatje van Rheinische februari was grotendeels gewijd aan bijenboeken. De schrijver begint met iedere imker persoonlijk de vraag te stellen: Hebben uw bijen in uw hele leven geen briefje van twintig Mark opgeleverd voor een goed bijenboek, dat u bovendien nog aan uw opvolger kunt vermaken? En in de loop van zijn beschouwing zegt hij: Als de imker een helder oordeel heeft, moet hij wel tot het inzicht komen, dat één wintervolk dat de lente niet haalt, hem duurder te staan komt dan een boek van twintig Mark.

Uit het boek van Heinrich Storch neemt hij het volgende antwoord over op de vraag, wie geschikt is om imker te worden: De slechtste

eigenschap, die de imker kan hebben, is de gierigheid. Slechts hij dient tot het grote gezin der imkers toe te treden, die bereid is zijn bijen altijd voldoende honing te laten houden, die bereid is zijn bijen altijd in toereikende hoeveelheid te geven wat ze nodig hebben en die het verder kan opbrengen om zijn eigen mening niet altijd voor de enig juiste te houden. Laten we hier ook aan de levensgezellin van de imker denken. Het is een lust imker te zijn als ook zij begrip heeft voor de bijenteelt, als zij in haar allesomvattende liefde ook de bijen insluit. Daarom, lieve imkersvrouw, schenk uw man een bijenboek, U zult er geen spijt van hebben.

Tot zover Heinrich Storch.

WANDLUIZEN

Andrew Forrest vertelt in Irish april, hoe hij in militaire dienst werd gedrield en door de officieren aangebalft. Een van die officieren kreeg

daardoor de toepasselijke bijnaam „De Hond”. Hij gaat verder:

Op zekere dag verscheen er een bijenzwerm uit het niets en die zwerm ging bij de ingang van het compagniesbureau zitten. Toen kwam mijn dag. De Hond moest mij wel laten komen, want ik was expert. Op veilige afstand stonden mannen met oorlogsmedailles op hun borst. Ik gaf mijn tuniek aan De Hond en rolde mijn mouwen op. Met oneindig veel zorg stak ik mijn hand in de bijentros, waarbij ik mijn vingers dicht tegenelkaar kneep (dat is belangrijk) en ik gaf de bijen tijd genoeg om zich aaneen te sluiten. Spoedig zat de zwerm stevig verankerd aan mijn hand en onderarm.

Bij de hoofdingang stond een oude soldaat, die met opgeheven hand naar mij en mijn zwerm wees en de omstanders inlichtte:

„Wandluizen,” zei hij, „Heb ik in Konstantinopel ook gezien.”

Y.

De taal van onze honingbij

ONBEGRIJPBARIJK!

Het is misschien ook u overkomen dat u bij de kennismaking met de taal van ons troeteldier met de handen in het haar gezeten hebt. Of je het nu op de bijencursus leert of alleen uit een boekje het is moeilijk om er iets van te snappen.

Wij zijn gewend om bij een taal te denken aan iets wat je **hoort** en niet aan iets wat je **voelt** en **ruikt** en **proeft**. Deze laatste zintuigen gebruikt de bij immers om van een haalbij aan de weet te komen hoever en in welke richting voedsel te verkrijgen. is

En als je dan eindelijk geleerd hebt dat de bijen in de kast alles met symbolen zeggen (de zon wordt gesymboliseerd door de aantrekking van de zwaartekracht, de afstand door het aantal „kwispels” per dans) vraag je je af hoe die bijen op zo'n ingewikkeld idee konden komen.

DIE BIOLOGEN TOCH !!

In naam van de wetenschap bedachten de biologen hiervoor een eenvoudige oplossing: evolutie. Zij bedoelen hiermee dat deze ingewikkelde bijentaal niet zomaar uit de lucht is komen vallen maar langzamerhand is ontstaan. In het begin moet hij zeer eenvoudig geweest zijn en slechts langzamerhand is hij ingewikkelder geworden. Het proces heeft wel enkele miljoenen jaren geduurd.

Door de evolutie zijn b.v. ook onze huishond en kat ontstaan.

De evolutie (= ontwikkeling) van b.v. de wolf tot hond heeft men na kunnen gaan met behulp van fossielen. Dit zijn overblijfselen b.v. botten van de wolven en de beesten die half wolf en half hond waren die in de aarde bewaard zijn en in onze tijd gevonden worden. Op deze manier weet men nu wat er allemaal aan de wolf veranderd is en hoe dat is gebeurd om de hond van nu te worden.

Van de bijentaal kunnen natuurlijk geen fossielen gevonden worden en toch willen wij zo graag weten hoe onze bijen aan zo'n slimme en ingewikkelde taal zijn gekomen.

De onderontwikkelde bijen!

Er zijn primitieve mensenvolksstammen gevonden die leefden zoals wij het honderden tot duizenden jaren geleden deden. Zij doen het natuurlijk niet precies zo maar het lijkt er aardig op. Op het ogenblik proberen wij door ontwikkelingshulp deze mensen op ons peil van ontwikkeling te brengen.

Enkele uitmuntende biologen hebben ook „onderontwikkelde” bijen ontdekt. Deze hebben een primitiever nest en een primitievere taal dan onze honingbij. Het ziet er niet naar uit dat ontwikkelingshulp hier veel zal baten.

Net als bij de onderontwikkelde volksstammen

kunnen wij ook bij de onderontwikkelde bijenstammen zien hoe onze bij het vroeger deed.

De taal der geuren

In Ceylon leeft een angelloos bijtje dat de latijnse naam draagt van *Trigona irridepensis*. Zijn nest lijkt op dat van de hommels, dus met allemaal afzonderlijke „cellen”. Als een haalbij een rijke bron gevonden heeft, keert zij naar haar volk terug en rent tussen de bijen door waarbij ze probeert tegen zoveel mogelijk bijen aan te botsen. Haar medebijen worden er onrustig van, zij beruiken met hun antennen de succesvolle haalbij, gaan de kast uit en zoeken naar de bekende geur. Ze beginnen hiermee vlak bij de kast en maken steeds grotere cirkels.

Deze „taal” (= manier van kennisoverdracht) is natuurlijk nog zeer gebrekkig, er wordt noch de richting noch de afstand van de voedselbron aangegeven.

De geurentaal is tot in de perfectie geregeld bij een andere *Trigona*-soort: de ook angelloze bij *Trigona postica* uit Brazilië. Ook deze bij activeert haar soortgenoten door ertegen op te botsen. Daarna verlaat de succesvolle haalbij het nest en vliegt terug naar de voedselbron. Onderweg merkt ze om de paar meter stenen met een geurtje dat ze met haar kopklieren produceert. De adspirant-haalbijen volgen dit geurspoor naar de honinggevendende bloemen.

In de taal van onze honingbij speelt geur een ondergeschikte rol. Tijdens de dans wordt de haalster door de adspiranthaalsters met de antennen beroken. Op deze manier komen deze de geur van de te bezoeken bloemen te weten. Onze honingbij kan zelfs op geur worden getraind.

Spreektaalen!

Melipona quadrifasciata is ook een angelloze bij. Zijn nest is gelijk aan dat van de hierboven besproken bij *Trigona postica*. Hun voedsel slaan zij op in „cellen” zoals de hommels die bouwen, net kleine tonnetjes. Het broed wordt echter gekweekt in de ons vertrouwde cellen. Deze bij heeft een taal die op geluid gebaseerd is. Volgens ons mensenidee de enige echte taal. Een succesvolle haalbij deelt haar medebijen de afstand tot de voedselbron mee m.b.v. een soort morsekode. Dit betekent dat zij een aantal geluidsstoten maakt. Hoe korter deze stoten zijn hoe dichter het voedsel in de buurt is. Zijn ze lang dan is het voedsel ver weg.

Deze bij kan net als onze honingbij niet alleen de afstand aangeven maar ook de richting. Dit laatste geeft zij aan door een voorbeeld. Na het aangeven van de afstand volgen de adspirant haalbijen haar naar de vliegplank. Zij stijgt op

en vliegt de goede richting op. De eerste 7 à 10 meter zig-zaggend. De zig-zagvlucht wordt door de adspiranthaalbijen gevolgd daarna gaan deze weer naar de vliegplank terug. Pas wanneer een haalbij verschillende malen de goede richting heeft voorgedaan en verschillende malen honing heeft meegenomen begrijpen zij de boodschap en vliegen naar de juiste plaats.

Volgens onderzoekingen van de laatste vier jaar spelen geluiden ook in de taal van onze honingbij een rol. Tijdens het kwispelgedeelte van de kwispeldans stoot onze bij ook een morsekode uit. Deze geluiden schijnen gehoord te worden met de poten en de antennen. In dit verband is het ook interessant te weten dat de dans van een haalbij gestopt wordt door een van de volgende adspiranthaalbijen door het produceren van een pieptoon. Men heeft deze pieptoon met een mikrofoon opgenomen en d.m.v. een luidspreker versterkt aan het volk laten horen. Alle bijen staakten dan hun werk en bleven rustig zitten. Hetzelfde rustgevend effect heeft het piepen met een natte vinger op een glasplaat, op deze manier kun je een demonstratiekastje tot rust brengen. Dit komt doordat de piep op de glasplaat dezelfde toonhoogte heeft als de piep van de werkbij die een dansbij stopt. Dit is vermoedelijk ook de oplossing van het probleem van de heer L. Hof in het juninummer van dit jaar. Hij vertelt immers dat zijn bijen verwezen bij het vlieggat zitten als hij met zijn motormaaier aankomt. Zijn idee dat de volledige communicatie in het bijenwereldje verbroken is, klopt volledig met de kennis van de piepgeluiden.

Nogmaals die onbegrijpelijke bijentaal

De laatst besproken bij gaf de afstand van de voedselbron aan met een geluidsmorsekode en de richting door een stuk zig-zaggende vlucht. De dwergbij (*Apis florea*) danst boven op zijn raat. Deze is in de open lucht gebouwd, onder het dansen moeten de bijen de blauwe lucht kunnen zien. Op het horizontale vlak boven op de raat danst de bij zijn acht zoals wij die van onze bij kennen. Bij *Melipona* vloog de bij zig-zag de goede richting op, hier loopt de bij met zijn achterlijf zig-zaggend (= kwispelend) de goede richting op wanneer hij op het rechte stuk van zijn achtdans is. De afstand wordt weer aangegeven door de geluidsmorsekode gedurende het kwispelen én door het aantal kwispels per dans.

Deze bij gebruikt dus dezelfde manier van afstand en richting aangeven als onze bij. Daar zij echter de zon kan zien tijdens het dansen kan zij meteen de goede richting aangeven. Dit doet onze bij echter ook als zij op warme dagen

op de vliegplank danst. In de kast gebruikt zij de uitvinding die het voor ons zo moeilijk maakt. Zij symboliseert de zon door de aantrekking van de zwaartekracht die zoals u weet recht naar beneden (naar het middelpunt van de aarde) werkt. Zestig graden links van de zon bijv. wordt dan ook zestig graden links van loodrecht naar beneden aangegeven.

Besluit

Ik hoop dat ik de „ideeën" van de bijen over hun taal voor u wat begrijpelijker heb gemaakt.

Eigenlijk is de bijentaal veel hoger ontwikkeld dan die van ons. Wij gebruiken slechts onze stembanden om te spreken. Wij verstaan de spraak met onze oren.

De bijen verstaan hun spraak voor het grootste gedeelte met hun antennen, daarmee horen zij echter niet alleen de piepgeluiden, zij voelen daarmee ook de vorm van de bijendans en ruiken de geur van de bloemen waar zij heen moeten. Zij spreken met hun vliegspijeren (deze pro-

duceren de geluiden) en met hun hele lichaam (dansen, vooral kwispelen).

De taal van de hoogst ontwikkelde bij (Apis mellifera) is zo vol met symbolen dat wij er slechts met moeite een touw aan kunnen vastknopen. Het is nu echter gebleken dat het veel eenvoudiger kan, d.m.v. een evolutie (ontwikkeling) is deze moeilijke taal ontstaan. Bepaalde primitieve bijen laten onze primitieve varianten van de bijentaal zien. Wij kunnen ons voorstellen dat deze ontwikkeling gegaan is vanaf bijen als Trigona irridensis die hun medebijen slechts aktiveren en hun de geur van de te bezoeken bloemen leren. Via bijen die leken op Melipona quadrifasciata die de afstand door een geluidskode aangeeft en de richting door een zig-zaggende voorbeeldvlucht. Naar het stadium van Apis florea waar de zig-zaggende voorbeeldvlucht tot een kwispelwandeling in de goede richting geworden is en de afstand wordt aangegeven door de kwispel- en geluidskode. Van hieruit komen wij bij ons troeteldier door de zon te symboliseren met de aantrekking van de zwaartekracht.

Annelies van Bronswijk

Uit de hoofdbestuursvergadering van 12 juli 1969

Het hoofdbestuur vergaderde op 12 juli in „Terminus" te Utrecht.

Na opening door de voorzitter, Mr. L. R. J. Ridder van Rappard, die daarbij hartelijk dankzegde voor de tijdens zijn verblijf in het ziekenhuis ondervonden belangstelling en vaststelling van de notulen van de vergadering van 8 maart j.l. volgde allereerst de behandeling van de ingekomen stukken.

Op zijn verzoek werd de secretaris-penningmeester, de heer J. Spaans, met ingang van 1 augustus a.s. eervol ontslag verleend uit zijn functies bij de vereniging. In zijn plaats werd benoemd de heer G. v. d. Weert te Rotterdam. (De hr. v.d. Weert heeft zijn benoeming inmiddels aangenomen).

Inzake het verzoek van de Kring Friesland in het Groentje een lijst van honinggevend gewassen op te nemen, werd besloten de Kring Friesland te berichten, dat bij het Landbouwschap een dergelijke circulaire verkrijgbaar is.

Op een verzoek van de Kring Friesland een geschilderde achtergrond voor gebruik bij tentoonstellingen te vervaardigen, kan het hoofdbestuur niet zonder meer ingaan, aangezien daartoe

meer gegevens nodig zijn. Besloten wordt de Kring Friesland nadere inlichtingen te vragen. N.a.v. een schrijven van de afdeling Utrecht aangaande deelneming van de afdeling H. aan diverse bijenmarkten spreekt het hoofdbestuur uit, dat het Bijenhuis althans op enkele bijenmarkten aanwezig dient te zijn.

Een dankbetuiging van de heer J. K. Vermaas voor zijn benoeming tot erelid en een schrijven van de heer Tj. van Dam, Jubbega, berichtend, dat hij zijn ondertekening van motie 4 terugneemt, worden voor kennisgeving aangenomen. Vervolgens heeft een uitgebreide gedachtenwisseling plaats met de ondertekenaars van de op de laatste A.V. ingediende moties. De achtergronden van deze moties worden duidelijk toegelicht en het hoofdbestuur zal zich over de wensen en bedoelingen van de ondertekenaars nader beraden.

Voor het nieuwe Bijenhuis is een nieuw plan ter tafel, dat echter nog al wat bezwaren ontmoet. De bouwcommissie zal zo spoedig mogelijk een nadere bespreking met de architect hebben, zodat het hoofdbestuur in september een besluit kan nemen en de tekening met toelichting in ons Maandschrift gepubliceerd kan worden.

Imkersdag 1969

U hebt inmiddels natuurlijk besloten met ons op safari te gaan als wij op 30 augustus a.s. in Doetinchem onze 39ste imkersdag houden. Zulks te meer omdat de afrikaanse fauna in Burgers Safari-park te Arnhem inmiddels is uitgebreid met zeven antilopen, een twintigtal zebra's, dertien giraffen, ruim dertig struisvogels, ruim dertig kroonkraanvogels en verder o.a. parelhoenders en secretarismvogels. Zij zijn uiteraard wel van de leeuwen gescheiden, zodat het safari-park nu bestaat uit een gedeelte van 12 ha. waarin de leeuwen stoeien en een stuk van 13 ha. voor de statige giraffen met hun gezelschap.

Zoals u is medegedeeld moesten er aanvankelijk enkele organisatorische moeilijkheden worden overwonnen. De Kring Achterhoek en de afd. Arnhem van onze vereniging hebben tezamen een organisatiecommissie gevormd, die de gerozen bezwaren snel heeft overwonnen. In dit overleg is het volgende programma vastgesteld. 9.30 uur. Aankomst van de deelnemers in de schouwburg Amphion. Door de goede zorgen van de kring Achterhoek zullen op verschillende

punten in de stad pijlvormige richtingsborden aan de lantaarnpalen worden bevestigd, die u langs de makkelijkste route naar de schouwburg voeren.

9.30 tot 10.15 uur. Gelegenheid tot het nuttigen van de u aangeboden kop koffie in de foyer van de schouwburg.

10.15 tot 10.30 uur. Gebruik dit kwartier om een plaatsje in de zaal op te zoeken en eventueel datgene te verrichten wat nog gedaan moet worden.

10.30 uur stipt. Opening van de imkersdag door de voorzitter van de organisatiecommissie.

10.35 uur. Het woord is aan de algemeen voorzitter en aan die autoriteiten die daartoe de wens te kennen geven.

11.35 uur. Opstellen voor de wandeling naar de markthallen.

11.45 uur. Vertrek naar de markthallen voor de koffiemaaltijd.

Het gedeelte waarin de maaltijd wordt gebruikt is geheel met gordijnen afgeschermd. Wij zullen

op deze wandeling worden begeleid door de fraai geuniformeerde majorette- en drumband Scheuneveld, die enerzijds voor ons de tocht zal opvrolijken en anderzijds Doetinchem er met nadruk op zal wijzen dat wij inkers onze jaarlijkse manifestatie van eensgezindheid binnen de grenzen van het aloude „Ductinghem” houden.

12.00 tot 13.15 uur. Gezamenlijke koffiemaaltijd.

13.15 tot 13.30 uur. Plaats nemen in de gereedstaande bussen.

13.30 uur stipt rijden we af naar Burgers Safari-park te Arnhem.

16.00 uur. Terug in de schouwburg. Gelegenheid tot het gebruiken van de thee.

16.30 tot 17.30 uur. Voorstelling van het marionettentheater.

17.30 uur. Slotwoord van de algemeen voorzitter.

De organisatiecommissie doet een dringend beroep op allen er aan mede te werken dat dit tijdschema kan worden aangehouden. De vijf kwartier die zijn uitgetrokken voor de koffiemaaltijd geven u ruimschoots de gelegenheid naast het versterken van de inwendige mens met uw tafelgenoten over het onuitputtelijke onderwerp „bijen” van gedachten te wisselen. Laat uw gesprek niet zover uitlopen dat daardoor het tijdschema in gevaar komt.

Mocht u nog niet hebben ingeschreven, stort dan zo spoedig mogelijk, doch in ieder geval voor 15 augustus a.s. f 12,50 of als u met eigen bus komt f 11,50 op Giro 88 27 66, Z. v. d. Stelt, Julianalaan 24, Arnhem.

Praktische ondervinding

Indertijd hebben we in het Groentje een artikel geplaatst onder de titel: „Onze bijtjes kunnen heel wat hebben”. Daarin deed ik mededeling van het feit, dat een volk bijen gedurende 10 dagen in een glazen kast opgesloten had gezeten (kast voorzien van luchtgaten en voer-gelegenheid).

Ze konden niet uitvliegen en stonden niet met de buitenlucht in verbinding. Na de tentoonstelling bleek het volk niet het minste geleden te hebben en de koningin was ook met leggen doorgegaan. In het lokaal was het zeer warm. Daarna heb ik nog enkele malen tentoonstellingen meegemaakt met een tienraams glazen kast en een drieraams observatiekast. Steeds stond ik verwonderd, dat de bijen er zo goed door kwamen.

Het is dan ook beslist onjuist, wat ik in een afdelingsverslag las, dat er geen observatie-

kast in een besloten tentoonstellingszaal geplaatst kon worden. Ik heb dit meermalen gedaan en zonder schade.

Nog een bewijs.

Een medeimker keek zijn bijen na. Sloot eerst het vlieggat af en begon toen zijn werk. Na afloop sloot hij de kast wel van boven, doch de olijkerd vergat het vlieggat te openen!

Na verloop van een week kwam hij weer bij z'n „gewapend volkje”. De schrik sloeg hem in de benen, toen hij zijn fout zag. Maar de kast geopend zijnde, bleek er helemaal niets aan de hand te zijn. De bijen hadden het zelfs goed gedaan en alles was verder goed. Hoe bestaat het! hoor ik reeds en wellicht zijn er andere ondervindingen, die minder gunstig zijn. Ik heb meermalen ondervonden, dat onze bijtjes heel wat kunnen hebben.

Schiedam

G. van der Leeden.

Hygiëne bij het voeren

door Ir. J. Mommers

(Proefbijenstand „Ambrosiushoeve”)

Een suikeroplossing is erg aan bederf onderhevig. Het is bekend dat zij gemakkelijk gaat gisten, maar daarnaast kan het bederf ook veroorzaakt worden door bacteriën. Een bekende bacterie-infectie veroorzaakt „leng” of „rek” in de suikeroplossing, die daardoor slijmerig wordt. Ook andere bacteriën kunnen bederf veroorzaken. Schimmels groeien ook in een suikeroplossing, en iedereen heeft wel eens een grijsgroene massa gezien, die op de suiker dreef. Deze massa zijn schimmelsporen die zich boven op de suikeroplossing ontwikkelen, terwijl de schimmeldraden in de oplossing groeien.

Bij al deze infecties in de suikerstroop kunnen stoffen ontstaan, die schadelijk zijn voor de bijen. Vooral in de winter zijn bijen zeer gevoelig voor verontreinigingen in de suiker. Daarom moet bij het voeren de uiterste hygiëne worden betracht.

De voerbakken op de Proefbijenstand Ambrosiushoeve werden steeds direkt na het gebruik en ook weer voor het gebruik goed uitgespoeld met schoon water. Toch trad wel eens infectie in de suikeroplossing op. Daarom werd in het najaar 1967 de volgende proef opgezet:

Een aantal voerbakken werd ontsmet met bleekwater (10% van een handelsoplossing); een tweede groep werd ontsmet met zwaveligzuur (10% van een handelsoplossing); een derde groep met een 10% sodaoplossing. Alle bakken werden na de behandeling goed nagespoeld met schoon water. Als controle diende een groep, die alleen met water goed was uitgewassen.

Het is natuurlijk heel goed mogelijk dat, ook al zijn de voerbakken goed ontsmet, later nog infectie optreedt. Daarom werd in het voer van ongeveer de helft van iedere groep een middel gedaan, dat desinfecterend werkt. Dit levert ook weer moeilijkheden op, omdat het niet bij voorbaat vaststaat dat deze middelen zelf ge-

heel onschadelijk zijn voor de bijen. Het middel oxychinolinesulfaat, dat gebruikt werd, was vroeger al door Dr. Minderhoud als denatureeringsmiddel gebruikt in veel hogere concentratie. Het is in tabletvorm in de handel onder de naam Superol. Per 5 ltr suikeroplossing werd één tablet à 0,1 gram toegevoegd. Dit is wel zeer weinig, maar in verband met mogelijke schadelijkheid voor de bijen durfde ik niet meer toevoegen. De contrôlegroep kreeg in de suikerstroop een oplossing van thymol in alcohol.

De resultaten staan vermeld in bijgaande tabel. De volkssterkte werd bepaald door laat in de herfst bij begin van trosvorming het aantal bezette raten te tellen en dit werd in het vroege voorjaar herhaald.

Als we nu eerst de groepen, die geen superol kregen, met elkaar vergelijken, dan blijkt dat de afname van de volkssterkte gedurende de winter het minst was bij de met bleekwater ontsmette voerbakken en het grootst bij de met soda behandelde.

Als we nu de groepen, die superol in het voer kregen, bekijken, dan zien we dat er dezelfde lijn in zit als bij de groepen zonder deze toevoeging. De achteruitgang van de volken met superol is echter over de gehele linie minder. De toevoeging van thymol in de niet-ontsmette voerbakken heeft blijkbaar ook gunstig gewerkt. De achteruitgang is hier namelijk minder bij behandeling met zwaveligzuur + superol.

Zeer gunstig steekt de ontsmetting met bleekwater, met al of niet toevoeging van superol in de suikerstroop, af tegen de andere behandelingen. Een dergelijke ontsmetting lijkt me dan ook zeer aan te bevelen. Toevoeging van superol aan de suikeroplossing werkt gunstig. Verdere proeven zullen aan moeten tonen of andere desinfecterende middelen of een hogere concentratie superol misschien de resultaten nog kunnen verbeteren.

behandeling voerbak	aantal volken	gem. aantal bezette raten herfst 1967	gem. aantal bezette raten 26-3-1968	gem. afname aantal bezette raten
bleekwater 10%	15	7.87	5.73	2.14
bleekwater 10% + superol	14	7.71	6.10	1.61
zwaveligzuur 10%	10	8.20	4.80	3.40
zwaveligzuur 10% + superol	15	8.06	4.80	3.26
soda 10%	15	7.20	3.40	3.80
soda 10% + superol	14	7.57	5.00	2.57
niet ontsmet + Thymol	10	8.70	5.90	2.80

Er is niet veel nieuws onder de zon

Er wordt de laatste tijd in ons Maandblad veel aandacht besteed aan het geven van de juiste voorlichting aan beginners in de bijenteelt.

Als men dan de aanbevolen bedrijfsmethoden op een denkbeeldige zeef gooit, valt het meeste er doorheen.

Wanneer men zo'n kleine vijftig jaar imkert, komt men tot de slotsom, dat ongeveer alles wat nu als nieuw wordt gelanceerd, in 1920 al vergeten was.

Toen ik in bovengenoemd jaar de bijenstal van mijn grootvader overnam, werden de korf en boogkorf vervangen door de Simplexkast. Ik meen, dat August Kelting uit Santpoort de voor ons land geëigende raammaat uitgedokterd had. Blijkbaar is die Simplexkast een goede woning, want nog steeds is hij populair.

De enkelwandige kast zal voor grootimkers wel gemakkelijker reisklaar te maken zijn, maar de doorsnee bijenhouder in Holland heeft maar 5 tot 10 volken.

Voor mij is al het nieuws onder de zon, de **bodementilatie** en de zgn. **Aalster methode**. Bij de beginnende bijenhouders onderscheidt men vier groepen:

1e groep. Denken, dat bijenhouden een goudmijn is. Ze kopen een goede kast bijen, hebben het eerste jaar honing, doch door onkunde mislukt de oogst het volgende jaar en de bijenhouderij wordt opgegeven als zijnde waardeloos.

2e groep. Kopen een paar kasten goede bijen, manipuleren er zo mee, dat ze in no time 10 tot 15 volken hebben, proberen dan ook jou als oude rot een minderwaardigheidscomplex te bezorgen en het eindresultaat is, dat er na een paar jaar van de wild opgezette stal niets meer over is.

3e groep. Passen alle kunstgrepen, welke mogelijk zijn, te pas en te onpas toe en ook deze zijn niet lang houders van bijen.

4e groep. De rustigen. Zij beginnen voorzichtig met een stok bijen, nadat ze eerst theorie hebben opgedaan in een goed leerboek. Dat zijn die mensen, die zich na het maken van een veger nog steeds afvragen wat er in het moerloos geworden volk gebeurt. Gaat er dan een rilling door het volk, als ze de koningin plotse-ling missen? Wie krijgt dan opdracht om cellen

rondom werksterijtjes weg te breken? Wie moet dan die larven van het speciale voedsel voorzien? Maar dat zijn ook die mensen die er een paar kg suiker voor over hebben om het volk door drachtloze tijden te helpen.

In 1920 moesten we nodig Italiaanse koninginnen hebben, dan hadden we het summum, immen die de rode klaver zouden bevliegen. Alleen de importeur van deze moeren werd er rijk van.

Als men rond 1960 met bijen begon, moest men een zacht bijtje hebben, Krainer of Carnica, maar die zachte bijtjes halen niet, dus dat zal wel weer verleden tijd worden.

Droge suiker als wintervoer, waarom? Is dat om de bijen te dwingen, weer of geen weer, water te moeten halen?

Mijn grootvader gaf ze alleen droge suiker mee naar de heide, winterde in met honingkamer onder, opdat de tros niet direct op het koude voer behoefte te zitten, mengde, zonder dat hij iets van scheikunde wist, een weinig zout en azijn door de suikerstroop en had nimmer een dood volk na de winterzit.

Ga eens gedurende de koolzaadbloei neuzen in de nieuwe IJsselmeerpolders. Daar treft men nog imkers aan, die weten wat imkeren is, hebben kasten, die een mensenleven oud zijn, geschilderd in alle mogelijke en onmogelijke kleuren, maar kasten met **bijen**.

Die jongens gaan rustig hun gang en lachen om al die buitensporige maandschrijftraadgevingen, hebben geen kast met ingebouwde computer nodig om **honing** te hebben. Ga er eens bij staan en laat je inlichten door deze mensen. In hun gezapig Gelders, Drents of Achterhoeks dialect onderwijzen ze je, waarom je de vegers zo klein mogelijk moet maken.

Zij rommelen niet als een olifant in een porceleinkast (W.A.A.R. de Loos). Hebben nooit van een biologisch evenwicht in de natuur gehoord, maar voelen aan wat kan en wat niet kan.

Om op de **beginners** terug te komen: Als iedere imker in zijn loopbaan vijf mensen kan bijbrengen wat bijenhouden is, dan is hij mijns inziens als **leermeester** geslaagd.

Wilhelmus (oude toonzetting).

Imkergebrek en bijenvloed

Dat klinkt wat vreemd: imkergebrek. En toch komt het voor. Vooral in de steden. We zullen u er het een en ander over meedelen, doch eerst even dit.

De bestuurders onzer steden mogen er gerust rekening mee houden — en onzerzijds ook op gewezen worden, bijv. bij aanvraag van terreinen voor bijenparken e.d. — dat het zeer gewenst is, dat er ervaren imkers te bereiken zijn voor bescherming c.q. beveiliging van de bevolking, Imkers, die ook materialen bezitten om te scheppen en plaats hebben of weten, waar ze hun „vangst” kunnen plaatsens. Want ja, imkers „verdwijnen” (en die er dan nog zijn hebben in noodgevallen geen spullen om te scheppen), doch de bijen komen zich toch in zwermen melden. Onlangs kwam het bijv. in Schiedam voor, dat een hinderlijke zittende zwerm niet geschept kon worden, daar er geen imker te vinden was. Dat is me wat geweest! En al ben je imker, je kan toch niet met de punt van je zakdoek „gaan scheppen”! En als je ze dan geschept zou krijgen, wat dan? Je kan ze moeilijk naar het „gaskastje” brengen!

En zoals gezegd: al zijn er geen imkers, bijen komen er vaak in menigte „aangestormd”. In onze goede stad Schiedam gebeurde het navolgende in de eerste week van juli:

2 juli. 1e bericht: zwerm in braamstruik temidden van zonnende volkstuinbewoners. Alles verliep bij de vangst vrij normaal zonder dat er „injecties” plaatsvonden. 2e bericht (politie) in Vlaardingen bij de Shell: zwerm op de buizen. In Vlaardingen geen hulp te krijgen. Spoed gewenst! Roken streng verboden, ergo berg „de pijp” maar op. Zie je maar te redden temidden van de buizenzee.

3 juli: Politiebericht. Zwerm in Vlaardingen. Dringend „hulp” gevraagd.

4 juli. Politiebericht: grote zwerm in Vlaardingen in vrolijke woonwijk. Het was ook „een knoop van een zwerm”. En weer de vraag: waar komen ze toch vandaan?

5 juli. Alarmbericht politie: zwerm in de tuin van een kindertehuis. Zó breed en zó lang. Aanwezig rond een boomstam in de tuin. De leidsters zitten in duizend angsten!

6 juli. (Zondag) wederom politie (‘t wordt eentonig)... met de mededeling van zwerm en het verzoek de helpende hand te bieden om een zwerm in de stad rond de stam van een boom te scheppen. En wat een belangstelling!

Een nieuwsgierige hond kwam ook eens poolshoogte nemen en kreeg verschillende neusinjecties

te incasseren, wat de vreugde niet weinig verhoogde.

De zwerm zat gedeeltelijk onder het zadel van een oude fiets en verder om de stam van een boom. De driekwart-eeuw oude imker mocht hier zijn kennis weer eens in praktijk brengen.

We sluiten voorlopig het verhaal. Het geval is opgeborgen tot Dordt en/of Driebergen, in de hoop dat de geleerden in genoemde plaatsen het met elkaar eens zullen worden om de markten niet op één en dezelfde dag te doen plaats hebben.

Enfin, ook hier: hoop doet leven!

Met imkervreugde en -groeten,

G. v. d. Leeden

KORTE BERICHTEN

TENTOONSTELLING AFDELING TER APEL

Deze expositie werd begunstigd door prachtig weer en de schilderachtige omgeving: het Terapelse klooster uit de 16e eeuw.

Van 16 tot 26 juni was hij geopend tussen 14.00 en 20.00 uur. De bezoekers zagen een klotzbeute, drie korftypen, een korfkast en moderne kasten, een drentse honingpers en een honingslinger, een bewoonde observatiekast en een mooi bouwende zwerm, de prachtige 40 bij 50 cm foto's van de vereniging, imkersartikelen en honing van Van Dam en leden. Verkocht werd voor bijna f 800,—.

Op ongeveer 1000 bezoekers hadden we niet durven rekenen, maar ze zijn er geweest.

Met veel plezier legden de leden hun uit dat die dikken de darren waren, dat er in een volk maar één koningin zit, hoeveel bijen er wel in een volk zitten enzovoort.

De goede koolzaad oogst kon gemakkelijk worden verkocht, een paar nieuwe leden meldden zich en een batig saldo van ongeveer f 75,— was heel welkom bij de penningmeester.

Van harte bevelen we u aan om ook eens een tentoonstelling te houden, terwijl we zelf besloten hebben om in 1970 een uitgebreide herhaling met meer reclame te verzorgen.

K. VAN DEURSEN

HONING- EN BIJENMARKT TE UGCHELEN

Op zaterdag 20 september om 11 uur openen wij onze 3e Honing- en Bijenmarkt in en om het gebouw Ugchelens Belang aan de Boogaardslaan te Ughelen. Deze zaal zal voor iedereen bijzonder gemakkelijk te vinden zijn, als u de bordjes of richtingpijltjes volgt, die wij voor u zullen plaatsen.

Vorig jaar was onze markt een bijzonder groot succes, iedereen was tevreden over de verzorging en ontvangst. De verkoop verliep zeer vlot, ondanks de bijzonder grote aanvoer. Alleen Nederlandse honing is op onze markt toegestaan.

Ook is door ons besloten om zuiver en alleen honing toe te laten voor de verkoop, dus geen aanverwante artikelen meer op onze markt. Er zijn dit jaar weer meer bекers beschikbaar voor de beste kwaliteiten in

de verschillende soorten. Wilt u voor een standplaats in aanmerking komen, dan verzoeken wij u vriendelijk vroegtijdig in te schrijven, en wel voor 17 september. Wij zenden u dan kosteloos het reglement toe. Ook hebben wij weer gezorgd voor een zeer ruime aanvoer van imkersartikelen van de Fa. van Dam. De aanvoer van bijen en honing sluit om 8.30 uur. U moet de gehele honinginzending laten keuren. Voor inschrijving of inlichtingen kunt u zich wenden tot de heren B. Zweers, Nikkelweg 1, Apeldoorn of A. van Putten, Hoenderloseweg 20, Ugchelen. Wij hopen, dat u evenals vorig jaar in groten getale naar onze markt zult komen en wij zien u dan graag verschijnen op 20 september a.s. in Ugchelen.

Namens het Bestuur, B. ZWEERS.

AFDELING EDE, ENZ.

Excursie „Midden-Limburg”

Op uitnodiging van de afd. Roermond en Omgeving maakten de afd. Bennekom, Wageningen, Renkum en Ede gezamenlijk op zaterdag 21 juni een excursie naar Limburg.

In Arcen werden we hartelijk ontvangen door voorn. afdeling. Van hier vertrokken we gezamenlijk naar het natuurreservaat „De Hamert” nabij Baarlo, waar we een veldstal bezochten van de gebr. Hutjens. Hierin bevond zich een aantal volken in korven, die door velen met een kritisch oog werden bekeken. We konden zien, dat al deze volken met bekwame handen en met liefde werden behandeld. Ook trok de geplaatste observatiekast veel belangstelling. Vanaf dit prachtige natuurgebied vertrokken we naar Haelen, waar de lunch genuttigd werd. Toen allen voldaan waren, werd de reis voortgezet om de Swalmen Near Route te volgen. Het eindpunt van deze route was het kleine witte stadje Thorn, dat we konden bezichtigen. Hiervandaan vertrokken we naar het kleine dorpje Asselt, waar we het intieme museumpje en het kerkje bezochten. Vervolgens ging de reis weer naar Haelen, waar we afscheid van de afd. Roermond namen. Op deze interessante excursie zijn de imkerservaringen weer breedvoerig uitgewisseld. Onze dank aan de Roermondse vrienden.

E. M. HEIJ.

Het DEPOT van afd. Bunnik-Houten is verhuisd

Depothouder is nu de heer B. Th. Barten, Koningslaan 23, Bunnik, tel. 03405-1742.

Er is weer een ruime sortering imkersartikelen. Alles voor de honinggoogst.

Bij Vechten (buurtschap bij Bunnik in de richting Utrecht) de oprijlaan naar landgoed Oud-Amelisweerd inslaan. Het depot is altijd geopend.

MEDEDELING OVER PLAATSIJNG VAN BIJEN OP TERLET

De imkers, die bijen willen plaatsen op de heide bij Terlet, moeten zich eerst melden bij de heer Van Mullen, IJssellaan 29-II, Arnhem of bij genoemde heer op Terlet.

Zij zullen dan de nodige aanwijzingen ontvangen voor de plaatsing van hun volken.

IN MEMORIAM

Afd. Gooiland

Op 22 juni 1969 overleed geheel onverwacht de heer Pieter Zeeman op de leeftijd van 73 jaar.

Hij was een trouw en toegewijd lid van onze afdeling. Moge hij rusten in vrede.

De secretaris van de afd. Gooiland,
J. G. Petersen.

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 2,50, elke 4 woorden meer f 0,50. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 84 68 01 van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Inzendtermijn vóór de 10e van de maand.

AANGEBODEN: wegens verhuizing: elf bevolkte en onbevolkte bijenkasten, bijensuiker, en een vierraams honingslinger. H. de Vries, Verl. Stationsstraat 22, Zwaagwesteinde.

GEVRAAGD: Bijenboeken, oude jaargangen Maandschriften, foto's en krantenknipsels. Brieven aan: A. P. Posthumus, Bijenstand „De Imker”, Bergweg 21, Veenendaal.

GEVRAAGD: Spaarkasten zonder bijen. Brieven aan: A. P. Posthumus, Bijenstand „De Imker”, Bergweg 21, Veenendaal. Tel. p/a De Ruiter 08385 - 1 15 90.

WIJ KOPEN alle soorten bijenhoning, ruwe en zuivere bijenwas, propolis. Arkadia, Lochem. Tel. 05730 - 18 27/22 19.

TE KOOP: 4 simplex bijenkasten en een tweeraams tafelhoningslinger. J. Buitendijk, Seisbolwerk 10, Middelburg. Tel. 01180 - 39 55.

TE KOOP GEVRAAGD: 11-raams „Veko”-kasten. N. Ruiter, Horn 14c, Andijk. Tel. 02289 - 578.

AANGEBODEN: wegens inkrumping bedrijf: Achtraams Meijerkastjes, simplexmaat, met nieuwe broed- en honingkameramen (secties), zinken dak, voerbak en geen blikjes, maar eerste kwaliteit afstandsrepen, ingebouwd reisraam: vliegaten dicht, dan reisklaar. Prijs per stuk f 20,—. Bij afname van 10 stuks de elfde kast gratis. Bijenstand „Fructus Aureus”, G. J. A. Meijer, Dorpsstraat 17, Babberich.

AANGEBODEN: Nederl. Honing. Prijs op aanvraag. „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Tel. 02153 - 67 04.

AANGEBODEN: Bijenvolken in kasten en korven en op ramen. Zowel Carnica als het Nederlandse ras. „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Tel. 02153 - 67 04.

AANGEBODEN: Nog enkele miniatuur bijenkorfjes in de maat 23 x 28 cm. Normaal van stro gevlochten. „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Tel. 02153 - 67 04.

AANGEBODEN: z.g.a.n. gebruikte imkersartikelen tegen de helft van de nieuwprijs. „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Tel. 02153 - 67 04.

TE KOOP GEVRAAGD: Bijenvolken in korven en kasten. Tevens imkersartikelen, Simplexkasten, Spaarkasten, Korven en Honingslingers. En alles wat verder te koop is op bijenteeltgebied. Alles aan huis afgehaald tegen contante betaling. „De Bijenkorf”, Meentweg 103, Eemnes. Tel. 02153 - 67 04.

TE KOOP: Simplexkasten dubbelwandig met 2 broedkamers of broed- en honingkamer, dak met zink, groen met witte banden f 29,50. Spaarkasten origineel, geheel compleet met extra honingkamer, voerbak, dak met zink, groen geschilderd f 57,50. Observatiekasten voor 2 broedramen, compleet met glas en voerrijs f 45,—. Zesraamskastje, dak met zink, extra binnendeksel met ramen f 17,50; voerbak Ir. Mommsen f 12,—. Voerraam f 1,50. Draadrooster f 3,—. Bijenkap of sluis f 6,—. Stamphoning f 1,70 per kg bij 15 kg Honingslingers 3 en 4 raams. Het adres sinds 1896, Bijenpark Brulleman, Breukelen, Zandpad 42a, tel. 03462 - 13 03, giro 377905.

TE KOOP: Honing met eerste prijzen bekroond. Fruithoning f 2,25, Lindehoning f 2,20, Klaverhoning f 2,15. Heidehoning f 4,50, alles per kg bij 25 kg. HET VAN OUDS BEKENDE ADRES Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 03462 - 13 03 giro 377905.

GEVRAAGD: Bijenvolken in kasten en korven, Honingslingers, Spaarkasten en wat u verder verkopen wilt, betaling contant. Bijenpark Brulleman, Breukelen, tel. 03462 - 13 03.

TE KOOP: Bisschopsmutsen, Boerenkastjes, Roodkoperen wasemmers en vormen. Bijenpark Brulleman Breukelen, tel. 03462 - 13 03.